

Underholdende introduktion til irrationel politisk adfærd

Frederik Hjorth & Asmus Leth Olsen

Poligak

Poligak I/S, København

217 sider, 199 kr.

Poligak beskriver med udgangspunkt i ny politisk-psykologisk forskning en række psykologiske biases og tilsyneladende irrationelle elementer i borgernes politiske holdningsdannelse, og hvordan politikerne udnytter dette i bestræbelserne på at opnå genvalg. Bogen er på mange måder en sprudlende og morsom fortælling om al den irrationalitet, som præger menneskelig og især politisk adfærd og politiske holdninger. Poligak præsenterer dig for et væld af overraskende og kontraintuitive faktorer i folks holdningsdannelse såsom vejrforhold, politikeres ansigtstræk, kvinders menstruationscyklus, mænds testosteronniveau, hjangreb og meget meget mere. Således formidler Poligak en fin introduktion til et relativt nyt og hurtigt voksende felt inden for politologien: Studiet af de dybtliggende psykologiske årsager til politisk adfærd og holdninger. På den måde serverer Poligak en stor mængde forskningsresultater, der kigger ud over de klassiske teoretiske forklaringer i politologien. Dette gøres endeligt på et meget velformuleret, lettilgængeligt og oftest sjovt og underfundigt sprog, som fastholder læseren og giver bogen karakter af underholdning frem for lærebog.

Bogen henvender sig til en bred målgruppe, der ikke nødvendigvis besidder en omfattende politisk viden eller akademiske forudsætninger for at kunne læse komplicerede videnskabelige analyser. Bogen er blottet for tekniske detaljer og gennemgår de inddragede videnskabelige studier i et lettilgængeligt og forståeligt sprog. En af bogens helt store forcer er netop forfatterens evne til på en enkel, men underholdende og let provokerende, facon at opridse de paradoksale fænomener og dynamikker, der gør sig gældende i folks politiske holdningsdannelse og stemmeadfærd. Bogen kan også benyttes som en letlæselig introduktion for fagfolk med interesse for nylig politisk psykologisk forskning, men der er vel at mærke tale om et selektivt frem for et repræsentativt udvalg af denne litteratur (hvilket forfatterne også gør klart fra bogens begyndelse).

Der skal således ikke være tvivl om, at der er meget godt at sige om Poligak! Dog er anmeldere ikke sat i verden for blot at stryge forfattere med hårene. Derfor behandler vi herunder fire aspekter ved Poligak, som vi finder problematiske. For det første er der en tendens til, at det politiske fokus i bogen fra tid til anden træder i bag-

grunden til fordel for iagttagelser omkring de mere generelle fejlslutninger og irrationelle aspekter, som præger menneskelig adfærd. Eksempelvis beskrives i kapitel fire, hvordan vejrforhold påvirker forbrugeradfærdsmønstre såsom huskøb, og hvordan NASAs landing af et fartøj på Mars øgede salget af Mars-barer. Det virker „gak“, men er det „Poligak“?

For det andet kan vi ikke helt genkende gengivelsen af visse dele af den refererede litteratur. Forfatterne gennemgår en imponerende mængde studier, men vi studerede nogle få steder over et par forkerte eller mangelfulde udlægninger af den eksisterende forskning. På side 55 skriver forfatterne i forbindelse med betydningen af udseende for politiske kandidaters succes: „Nixon-Kennedy debatten har fået mytologisk status som vidnesbyrd om tv-mediets enorme politiske magt. Desværre er der bare intet belæg for, at den er sand“. Men det er ikke rigtigt. James Druckman har nemlig tilbage i 2003 vist, at personer, som så debatten på TV kontra personer, der hørte debatten i radioen, vurderer Kennedy langt mere positivt (Druckman, 2003). Tilsvarende skriver forfatterne på baggrund af et finsk studie om betydningen af kandidaters skønhed, at „både mandlige og kvindelige kandidater høster stemmer ved at se godt ud, og at denne effekt er størst blandt kvindelige kandidater. Imidlertid finder den oprindelige artikel, at „the gender difference is, however, not statistically significant (which generally holds true for regression results based on this main dataset)“ (Berggren, Jordahl & Poutvaara, 2010:12). Dette er ikke graverende brølere, men omvendt rejser det spørgsmålet om, hvorvidt de samme tendenser gør sig gældende i den del af den refererede litteratur, som vi er mindre bekendte med. I forlængelse heraf mener vi også, at der fra tid til anden udelades studier, som helt åbenlyst knytter sig til kapitlernes temaer. Et eksempel findes i kapitel 6, hvor der argumenteres for, at mænds testosteron-niveau og dermed sexlyst stiger, når deres foretrukne politiske kandidat løber med valgsejren. Forfatterne bruger her meget tid på at fortælle historien om Obama-tilhænger Mike, som oplever et testosteron-boost som følge af Obamas valgsejr og efterfølgende ender aftenen med afsøge internettet for pornografi. Historien passer stilistisk og sprogligt fint ind i bogens tema og jargon, men den bak-

kes alene op af en enkelt reference til et studie, som viser et øget antal sex-relaterede Google-søgninger på valgnatten i Chicago, 2008. Forfatterne kunne her med fordel have formidlet budskabet om en biologisk komponent i politiske holdninger og adfærd ved at trække på studier, som faktisk viser, hvordan en valgsejr til ens foretrukne kandidat medfører en stigning i mænds testosteronniveau og dermed sandsynliggør forfatterens fortælling (eksempelvis Stanton et al. 2009).

For det tredje mener vi, at den irrationalitet og de psykologiske biases, som præsenteres i Poligak flere steder tilskrives større betydning, end litteraturen egentlig tillader. Et eksempel på dette er indledningen på kapitel fire, hvor forfatterne mere end antyder, at COP15-mødet i København havde haft et bedre grundlag for et succesfuldt forhandlingsresultat, hvis det danske vejr havde artet sig med varmere temperaturer. Forfatterne infererer her fra videnskabelige studier på mikroniveau af almindelige vælgeres holdninger til klimaforandringer til dynamikkerne i forhandlingslokalet blandt stormagter, hvilket, vi ikke mener, resultaterne rækker til. Med fare for at blive rubriceret som „gamle, sure politologer“ mener vi tilsvarende, at andre af bogens eksempler tenderer til overfortolkning og ekstrapolering. Vi tillader os eksempelvis at være skeptiske over for, om Dukakis' valgnederlag *virkelig* skyldtes, at han på nationalt TV tog afstand fra dødsstraf, og tilsvarende om Clinton vandt præsidentposten, fordi han personligt overværede henrettelsen af Ricky Ray Rector; om Lars Løkke virkelig ville have vundet over Helle Thorning-Schmidt, hvis valgdagen havde været d. 18. og ikke d. 15. september 2011; og om hhv. den svenske og den australske regering genvandt regeringsmagten på grund af indførelsen af børnebonus og tildelingen af puljemidler til bestemte kommuner. Når det er sagt, så køber vi bestemt Poligaks generelle præmis om, at vælgerne besidder en række psykologiske biases, som kan manifestere sig i irrationel politisk holdningsdannelse, og at politikerne i jagten på genvalg indretter budgetlægningen, kampagnestrategier og politiske beslutninger op til valgdagen herefter. Vi vil dog mane til besindighed omkring at fremstille disse forklaringer som de *afgørende* faktorer.

Sidst, men ikke mindst reflekteres der i bogen meget lidt over de mulige rationelle eller hensigtsmæssige funktioner, som de gennemgåede psykologiske biases og beslutningsgenveje kan have både i daglige socialpsykologiske kontekster og i politiske sammenhænge. Dette er efter vores opfattelse den største mangel i Poligak, da det efterlader læseren med det indtryk, at de psykologiske fænomener og dynamikker, som beskrives, er helt igennem irrationelle og i sidste ende et demokratisk problem. Komikeren Lasse Rimmer udtrykker meget præcist på

bogens bagside, hvilket indtryk Poligak kan komme til at efterlade hos læseren: „Bogen kunne mageligt have heddet ‘Vi er alle idioter’.“. Vi giver Rimmer ret i, at dette nemt kommer til at fremstå som bogens hovedbudskab, men det er i virkeligheden en sandhed med modifikationer. Er det nødvendigvis irrationelt at basere sit valg af politiske kandidater på deres ansigtstræk, eller kan vi reelt inferere noget substantielt omkring kandidatens kompetencer og dispositioner på denne baggrund? (se f.eks. Little et al. 2007; Samochowiec, Wänke, og Fiedler 2010). Er der ikke en vis fornuft i at tillægge politikeres valgløfter for fremtiden større vægt end retrospektive overvejelser om deres tidligere præstationer og resultater? Vi savner en lidt mere nuanceret diskussion af de hensigtsmæssige kontra irrationelle elementer i en række af de psykologiske mekanismer og dynamikker, som forfatterne gennemgår. Vi synes i denne forbindelse, at Poligak med fordel kunne have inddraget den spirende biologisk funderede forskning, som netop illustrerer, hvordan de beskrevne psykologiske biases i moderne menneskelig adfærd kan have en evolutionær og potentielt „beskyttende“ rationel funktion. (se evt. Buss 2012)

Bogens erklærede formål er at „lære dig noget om politik, som du ikke vidste i forvejen“, og for langt de flestes vedkommende, inklusiv os selv, vil bogen lykkes med netop dette. Vi vil varmt anbefale bogen som et underholdende værk, der tilbyder en omfattende introduktion til nylig politisk-psykologisk forskning, men vi vil også understrege, at bogen ikke skal læses som et repræsentativt udsnit af denne litteratur eller som et symptom på borgernes manglende politiske eller demokratiske færdigheder. Netop de demokratiske implikationer af den gennemgåede litteratur savner vi, at forfatterne forholder sig en smule mere til. Er vi alle idioter, og er politik og demokrati blot et spil, hvor den kloge narrer den mindre kloge? Bogen henvender sig netop til læsere, der ikke nødvendigvis sidder med snuden begravet i politologisk forskning på daglig basis og dermed ikke kan forventes at have indgående kendskab til den bredere holdningsdannelselitteratur og demokratiets tilstand. Derfor er der en reel risiko for, at Poligak alene efterlader et indtryk af politik som et kynisk magtspil funderet på skjulte motiver og manipulation af borgernes holdninger. Læs Poligak, og husk at læse den med forfatterens eksplicitte formål i baghovedet: „Ligesom en god karikatur skal Poligak ikke være en naturtro gengivelse af virkeligheden, men omhyggeligt fremhæve det særlige og det finurlige.“

Troels Bøggild og Lasse Laustsen
 Institut for Statskundskab
 Aarhus Universitet

Referencer

- Berggren, Niclas, Henrik Jordahl & Panu Poutvaara (2010): 'The looks of a winner: Beauty and electoral success', *Journal of Public Economics*, Vol. 94, No. 1-2, pp. 8-15.
- Buss, DM 2012, *Evolutionary Psychology: The New Science of the Mind*, Pearson Allyn & Bacon, Boston.
- Druckman, James N. (2003): 'The Power of Television Images: The first Kennedy-Nixon Debate Revisited', *The Journal of Politics*, Vol. 65, No. 2, pp. 559-571.
- Little, A, Burriss, R, Jones, B & Roberts, C 2007, 'Facial Appearance Affects Voting Decisions', *Evolution and Human Behavior*, vol. 28, no. 1, pp. 18-27.
- Samochowiec, J, Wänke, M & Fiedler, K 2010, 'Political Ideology at Face Value', *Social Psychological and Personality Science*, vol. 1, no. 3, pp. 206-13.
- Stanton, SJ, Beehner, JC, Saini, EK, Kuhn, CM & LaBar, KS 2009, 'Dominance, Politics, and Physiology: Voters' Testosterone Changes on the Night of the 2008 United States Presidential Election', *PLoS ONE*, vol. 4, no. 10, e7543.